

A BÁNYA

ELOFIZETÉSI ÁRA:
Egész évre 12 K. || Félévre 6 K.
Negyedévre 3 K.
HIRDETÉSEK DIJSZABÁS S. ERINT.

Feladv. szerkesztő:
Dr. BISCHITZ BÉLA

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, IV., (Belváros) Molnár-u. 33. II.
TELEFON 108—00.

Közlemények átételét csakis a forrás megnevezésével engedjük meg.

Lapunk 51. száma karácsonyi számunkkal egyet-
sítve jelenik meg.

Nők és gyermekek a bányaművekben.

Az osztrák államkormány a fiatalok munkásoknak és női munkásoknak a bányaművekben való foglalkoztatására, valamint ezen egyének napenkénti megengedhető munkaidejének tartamára és a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó új törvényjavaslatot dolgozott ki, amely a következő rendelkezéseket tervezi:

A bányaművekben olyan gyermekek akik életük 14-ik életévét még be nem töltötték, munkások gyanánt nem alkalmazhatók és nem foglalkoztathatók. Bármilyen életkorban levő nők és leányok csak nappal, gyermekágyas nők pedig csak lebetegedésüknek időpontjától számított hat heti időtartam leteltével, az említett időponttól számított négy hét múltán pedig csak abban az esetben foglalkoztathatók a bányászati munkálatokban, ha hiteles orvosi bizonyítvánnyal igazoltatik, hogy említett munkaképességének teljes mértékben való helyreálta.

Nők és gyermekek az életkorra való legcsekélyebb tekintet nélkül éjjeli munkára a bányaművelés terén nem foglalkoztathatók. Az éjjeli munkaidő esti 8 órakor veszi kezdetét és másnap reggeli 5 óráig tart. Ezen rendelkezés alól a törvényjavaslat csupán azt az egyetlen kivételt állapítja meg, hogy az olyan bányászati üzemekben, a melyekben a munkások a nappali időszak folyamán két csoportban felváltva dolgoznak, a kötelező éjjeli munkaidő kezdete az olyan munkásnőkre nézve, akik 18-ik életévüket már meghaladták, esti 8 óra helyett esti 10 órára tehető, illetőleg állapítható meg.

A mennyiben munkásnők forognának kérdésben ezek csak az olyan nők és leányok irányában engedélyezhető, akik életüknek 18-ik évét már betöltötték és még ezeknek irányában is csak

azon föltétel alatt, hogy az éjjeli munkaszünet mind a mellett legalább is 11 órán át tartson. Hasonlóképp a munkaidő meghosszabbítása csak a 18-ik életévüket már betöltött munkásnőkre vonatkozólag engedhető, és pedig évenként legfeljebb hatvan napi időtartamon át, valamint csak az alatt a föltétel alatt, hogy az éjjeli munkaszünet időtartama a munkaidő meghosszabbítása dacára is legalább 10 órára legyen.

Abban az esetben, ha teljesen előreláthatatlanul és nem időszakonként rendszeresen visszatérő olyan üzemi félbeszakítások fordulnak elő, a melyek magasabb (természeti) kényszerre vezethetők vissza az olyan felnőtt munkásnőkre vonatkozólag, akik életüknek 18-ik évét már meghaladták, az éjjeli munkáltatás tekintetében a törvényjavaslatban megállapított tilalom hatályon kívül lép. Ha pedig ilyen esetek fölmerülése alkalmával a bányavállalkozó munkásnőket éjjeli munkára alkalmaz, ezen személyek ily irányu alkalmazásának kezdeti és végződési időpontja a megyei bányászati hivatalnál mindenkor haladék nélkül bejelentendő.

Az olyan bányászati ipari üzemekben, a melyek az éghajlati viszonyok alakulása következtében évenként legalább is négy hónapi időtartamon keresztül bezárva tartandók, a vállalkozó által olyan munkásnők, akik 18-ik életévüket már betöltötték, nappali munkára, a naptári év hátralevő részének folyamán pedig, mind a mellett azonban csak 1918 évi december hó 31-ig éjjeli munkára is alkalmazhatók.

A törvényjavaslat szövegének magyar fordítását teljes terjedelemben közöljük:

A törvényjavaslat szövegének a következő:

1. §. A bányaművekben a gyermekek, akik 14-ik életévüket még nem töltötték be, munkások gyanánt nem alkalmazhatók.

2. §. Bárminő életkorban levő nők és leányok csak nappal, gyermekágyas nők pedig csak lebetegedésüknek időpontjától számított hat hét leteltével, kivételesen azonban abban az esetben, ha munkaképességüknek helyreállása orvosiilag konstataáltak, már lebetegedésüknek időpontjától szá-

mitott négy hét leteltével is alkalmazhatók bányaművelési munkálatokra.

3. §. Női személyek és leányok, az életkorra való tekintet nélkül, éjjeli munkával vagyis az esti 8 órától reggeli 5 óráig terjedő időtartam folyamán, a bányaművekben nem foglalkoztathatók. Az olyan bányászati üzemekben, azonban a melyekben a munkások naponként két csoportban felváltva dolgoznak, azon munkásnők kötelező éjjeli munkaszünetének kezdete, akik 18-ik életévüket már betöltötték, esti 10 órára halaszható el.

4. §. A mennyiben munkásnők forognának kérdésben, az 1884. évi június hó 21-én kelt törvény (Birodalmi Törvénytar 115. szám) 3. §-ának 2. bekezdésében megállapított kivételnek a bányavállalkozó részéről való igénybevétele csak az olyan női személyekre és leányokra vonatkozólag engedhető meg, akik 18-ik életévüket már meghaladták és még ezekkel szemben is csak azon föltétel alatt, hogy az éjjeli munkaszünet mindennek dacára legalább is 11 órán át tartson. Hasonlóképen az említett törvény 3-ik paragrafusa 3-ik bekezdésének határozmányai alapján a munkaidőmeghosszabbításának a rendes munkaidőn túli dolgozás csak a 18-ik életévüket már betöltött munkásnőkre vonatkozólag engedélyezhető és pedig évenként legfeljebb csak 60 napi időtartamon keresztül s egyedül azon föltétel alatt, hogy a kötelező éjjeli munkaszünet időtartama még így is legalább 10 órára rugjon. Az éjjeli munkaszünet kezdete ezen utóbbi esetben esti 10 órára halaszható el.

5. §. Abban az esetben, ha oly előre épen-séggel nem látható és nem időszakonként rendszeren visszatérő üzemi félbeszakítások fordulnának elő, a melyek magasabb (természeti) kényszerre vezethetők vissza, az olyan felnőtt munkásnők tekintetében, akik életüknek 18-ik évét már betöltötték, az éjjeli foglalkozásra vonatkozólag megállapított tilalom hatályon kívül lép. Ha pedig ilyen esetek fölmerülése alkalmával a bányavállalkozó részéről a bányaművekben teljesítendő munkálatokra az éjjeli időszak folyamán munkásnők alkalmaztatnak, ezek (ily irányu) alkalmazásának kezdeti és végződési időpontja a magyar bányászati hivatalnál mindenkoron késedelem nélkül bejelentendő lesz.

6. §. A jelen törvény I. cikkhelyének 2-ik paragrafusában foglalt határozmányok a törvény kihirdetésének napján az I. cikkely 1. paragrafusában foglalt rendelkezések a törvény kihirdetésének időpontjától számított 1 hónap leteltével, az I. cikkely többi határozmányai pedig 1911. évi január hó 1-én lépnek életbe.

Az olyan bányászati iparüzemekben, a melyekben az időjárás viszonyok alakulása folytán a bányavállalkozó által évenként legalább is 4 hónapi időtartamon át szükségkép zárva tartandók, akik 18-ik életévüket már meghaladták, nappal végzendő munkálatokra, a naptári év hátralevő része alatt pedig, mindamellett azonban csak 1918.

évi december hó 31-ig bezárólag, éjjeli munkára is alkalmazhatók a vállalkozó által.

A törvényjavaslat indokolása egyekek között a következőket mondja:

A munkásvédelem kérdéseinek megvitatása tárgyában tartott nemzetközi konferencia Bernben 1905. évi május hó 16-án a nők éjjeli ipari foglalkoztatásának általános eltiltására vonatkozólag egy nemzetközi megegyezés létrehozását határozta el. Ezen határozat alapelvei képezték az 1906. évi szeptember 26-án Bernben megkötött nemzetközi egyezmény tárgyát, a mely egyezmény a különböző iparágak terén alkalmazott női személyek éjjeli munkáltatásának tilalmát foglalja magában. Az egyezmény I. cikkelyében többek között megállapított az, hogy az egyezmény határozmányainak szellemében a *bányaművek is minden körülmények között az iparvállalatok közé sorolandók*. Az egyezménynek a 8-ik cikkely rendelkezései értelmében az összes ratifikacionális okmányok beérkezéséről vezetett jegyzőkönyv beállításának időpontjától számított két év múltán kellett volna életbelépnie. Az említett okmányok kiállításának végső határidejéül pedig 1908. évi december hó 31-ike állapított meg az egyezményben. Mint-hogy azonban a szerződés a maguk részéről hozzájárult államok összessége részéről betarthatónak nem mutatkozott, ilyen körülmények között az egyezmény rendelkezéseinek hatálybalépés időpontja nyílt kérdés maradt. Miután azonban az e tárgyban folyamatban levő tárgyalások előreláthatólag az 1906. évi szeptember hó 26-án kelt nemzetközi egyezményben megállapított határidő betartásának kimondására fognak vezetni és más államok az egyezmény határozmányainak megvalósítására szolgáló törvényes rendszabályokat már megalkották és életbe is léptették, ilyen körülmények között célszerűnek mutatkozik, hogy az alkotandó törvény hatálybalépésének határidejéül 1911. évi január hó elseje állapítassék meg.

A női személyeknek az ipari vállalatokban való éjjeli munkáltatásának (foglalkoztatásának) eltiltására vonatkozólag a Reichstrah elé rövid idővel ezelőtt szerződészerű tárgyalás céljából egy törvényjavaslat terjesztett. Ezen törvény határozmányainak alkalmazhatósága a bányaművelés terén fentartott ásványokra vonatkozólag a törvényjavaslatban határozottan kizárattott, mert általánosan elismert tény, hogy sokkal célszerűbb eljárás az idevágó határozmányokat egy különleges (speciális) törvényben állapítani meg, amint, miután jelenleg is a női személyeknek a bányaművekben és bányahatósági felügyelet alatt álló kohókban és egyéb ipari vállalatokban való alkalmazása terén gyakorolt állami védelem az 1884. évi június hó 21-én kelt munkás-törvény-novellában, amely a fiatalok munkásoknak és női személyeknek a bányaművekben való foglalkoztatására, valamint ezeknek naponkénti megengedhető munkaidéjére és a bányaművekben való kötelező vasárnapi munkaszünetre vonatkozik, külön kodifikáció jelentkezik.

Eredeti FREDIT CSAPÁGYFÉMEKET minden czélnak megfelelő minőségekben gyárt kizárólag az:

ÁLTALÁNOS MŰSZAKI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, V. ZRINYI-UTCA 1. GRESHAM PALOTA

A fentebb említett novelláris törvény rendelkezései értelmében, amely az 1907. évi január hó 9-ik napjának kelt törvény 18. paragrafusára alapján a földgyantaásványok kiaknázására vonatkozólag is megfelelőleg alkalmazandó, a bányaművelés terén munkások gyanánt 18-ik életévüket még be nem töltött leányok és fiúk egyáltalán nem, 12-ik és 14-ik életévük közötti fiúk és leányok pedig csak kivételesen a nappali időszak folyamán könnyű munkákra, az iskolalátogatási kötelezettség sérelme nélkül, szülőik illetőleg gyámjaik kérelmére a bányahatóság különlegesen adott beleegyezése folytán alkalmazhatók a bányavállalkozó által. Oly nőszemélyek és leányok, akik 19-ik életévüket meghaladták, a bányaművekben csak nappal és olyan nőszemélyek, akik 18-ik életévüket még nem haladták meg, valamint a 16-ik életévüket még be nem töltött férfinemű egyének csak oly módon alkalmazhatók, hogy testi fejlődésük hátrányosan ne befolyásoltassék. Az utóbbi rendelkezés alapján a földmívelésügyi miniszter 1907. évi június hó 8-án kelt rendeletével — rendelet a fiatalkori munkásoknak és gyermekeknek a bányaművekben való foglalkoztatásának kérdését szabályozza — a gyermekeknek munkáltatását olyan esetektől eltekintve, amelyek az emberi életbiztonságra, az egészségre, a tulajdonra nézve sürgős veszélyt rejtenek magukban, a fiatalkori munkások foglalkoztatását is az éjjeli időszak folyamán — vagyis esti 8 óra és reggeli 5 között — kivétel nélkül eltiltotta.

Felnőtt női személyeknek az osztrák bányaművekben való foglalkoztatására vonatkozó tilalom tehát eddigelé nem bocsátatott ki.

Az előterjesztett törvényjavaslat tehát a Bernben kötött nemzetközi egyezmény határozmányai értelmében csak az 1884. évi június hó 21-én kelt munkásügyi novelláris törvény határozmányait szándékozik megváltoztatni. Az említett előzménytől teljesen függetlenül azonban egyidejűleg a jelenleg még a 14-ik életévüket még el nem ért gyermekeknek a bányaművelés terén való kivételkép engedélyezhető alkalmazhatóságát föltétlenül megszüntetendő illetve eltiltandó.

A női személyeknek az osztrák bányaművekben való alkalmazására, főképp pedig a foglalkoztatás módjára, továbbá az éjjeli munkára való foglalkoztatásukra vonatkozólag a földmívelésügyi miniszterium, amelynek hatáskörébe a bányáügy igazgatása akkoriban még tartozott, már a Bernben tartott nemzetközi konferencia előtt statisztikai alapon nyugvó vizsgálatokat eszközölt, amely vizsgálatnak közös (általános) fölvétel napjával 1904. évi november 22-ike állapított meg. Az alábbiakban ezen adatgyűjtéseknek legfontosabb eredményei közöltetnek:

A fentartott ásványok kiaknázásával foglalkozó olyan osztrák bányaművek összes száma (ideértve a sóbányaműveket is), amelyekben a fölvételi napon női személyek munkásnők gyanánt alkalmazásban állottak, 297-re rugott. Ezen bányaművekben összesen 6465 munkásnő által foglalkoztatást, a kik közül még gyermekekben levő egyén (az összesen női munkások 0.06%-a, 1224 fiatalkoru egyén a 14-ik és 18-ik életév között az összes női munkások 18.53%-a és végül 5237 felnőtt találtatott (81.01%).

227 bányavállalatban az alkalmazott munkásnők száma háromnál többre rugott, 78 bányaműben pedig a munkásnők a bányavállalkozó részéről éjjeli munkára is alkalmaztattak, vagy esti 8 óra és reggeli 5 óra között.

A kőszénbányaüzemekben összesen 3102 munkásnő talált elfoglaltságot (az összes női munkások 77.99%-a), a barnaszén kiaknázásával foglalkozó bányavállalatokba 2510 (az összes női munkások 38.82%-a), a vaskőbányászat terén 74 (1.14%), a sóbányaművekben 9 (0.14%) és végül a fentartott ásványok kiaknázásával foglalkozó bányaművekben összesen 770 (11.91%).

Az 1904. évi november hó 22-ik napján az osztrák bányaművekben alkalmazásban állott 6465 munkásnő közül összesen 4994-en voltak olyanok (az összes női munkásoknak 77.25 %-a), akik kizárólag a nappali órák folyamán voltak foglalkoztatva — vagyis reggeli 5 órától esti 8 óráig terjedő időszak tartama alatt — viszont 1471-en (22.75%) egészen vagy pedig csak részben éjjeli munkások bizattak meg a bányavállalkozók által. Az éjjeli munkára alkalmazott munkásnők közül 667 a kőszénbányaművekben, 615 a barnaszénbányavállalatokban és 189 a fontosabb ásványok kiaknázásával foglalkozó bányaművekben nyert foglalkoztatást, a vaskőbányászat és a sóbányaművelés terén az említett napon egyetlenegy olyan nőszemély sem találtatott, aki a bányavállalkozók által éjjeli munkára alkalmaztatott volna.

Azon munkateljesítmények nemére vonatkozólag, melyek a fölvételi napon az éjjeli munkára alkalmazott munkásnők által teljesítettek, megjegyzendő, hogy összesen 104 munkásnő a föld feletti (föld felszínén való) továbbításra, 962 a bányászati termékek feldolgozásánál, 126 pedig ezeken kívüli egyéb munkálatokra alkalmaztatott.

A földgyanta-ásványfélék kiaknázásával foglalkozó bányaművekben (vagyis a földíviász- és földiolajbányászat terén) összesen 34 illetőleg 5 munkásnő talált a fölvételi napon elfoglaltságot; a földíviászbányaművekben alkalmazott munkásnők közül a bányavállalkozók 12 egyént az éjjeli csoportok feldolgozásával foglalkoztattak.

Festékek

és lakkok

(B 2139/318/5210)

■ megbízható, szolid és olcsó beszerzési forrása ■
Krayer E. és Társa, Budapest

festék-, kence- és lakkgyára

Főraktár és iroda:
V., Váci-út 6. sz.

„Krayer festékudvar.“

Ó cs. és kir. Fensége, József főherceg udv. szállítója. A m. kir. államvasutak, állami gép- és vasgyárak, az összes waggongyárak, Budapest főváros szállítói.

Végül a bányahatósági felügyelet alatt álló kohóüzemekben 1904. évi november hó 22-ik napján összesen 229 nőszemély talált elfoglaltságot és pedig általában véve a nappali időszak folyamán teljesítendő munkálatokban.

A bányaművelés terén (eddigelé kivételesen megengedett) gyermekmunka teljes kizárása tekintettel a kultúra folytonos haladására, amely ezen rendszabálytal legközvetlenebbül összefügg, megszemélt megokolást nem igényel. Egyébiránt a gyermekeknek a bányaművekben való kivételeg engedélyezhető alkalmazása bányászati hatóságok által a legutóbbi esztendő folyamán amugy is csak egyes szórványos esetekben engedélyeztetett, úgy hogy az 1907. évben összesen 18, 1908-ban pedig összesen csak 5 gyermek állott a bányavállalatokban alkalmazásban.

Az előterjesztett törvényjavaslatban a női személyeknek a bányavállalkozó részéről éjjeli munkára való alkalmazása általános alapelv gyanánt megengedhetlennek nyilvánítatik; e tekintetben a berni egyezmény határozmányain a törvényjavaslat annyiban tulmegy, amennyiben az esti 8 órától esti 10 óráig terjedő időszak is az éjjeli időtartamhoz számítatik.

Ezen szabály alól kivételek a törvény határozmányainak életbelépése után csak az életük 18-ik évét már betöltött munkásnőkre vonatkozólag lesznek engedélyezhetőek és pedig a következő esetekben:

a) Olyan üzemekben, amelyekben a munka a munkásoknak két nappali csoportba való osztása mellett folytattatik, amennyiben a második csoportba osztott munkásnők foglalkoztatása esti 10 óráig tarthat;

b) a (normális) munkaidőn való tudolgozás megengedése esetében az 1881. évi junius hó 21-en kelt törvény (Birodalmi Törvénytár 115. sz.) 3-ik §-ának 3-ik bekezdésében foglalt határozmányok értelmében, amely esetben minden évben 60 napon át a bányaművekben alkalmazott munkásnők kötelező éjjeli munkaszünete este 10 órakor kezdődhetik és tartama 10 órára korlátozható;

c) abban az esetben, ha olyan előre nem látható és nem időszakonként rendszeren visszatérő üzemi félbeszakítások fordulnának elő, amelyek magasabb (természeti) kényszerre vezethetők vissza. Ez esetben a felnőtt női személyeknek éjjeli munkával való foglalkoztatása tekintetében fennálló tilalom általánosan véve hatályon kívül lép;

d) a nappali időszak folyamán végzendő munkálatok esetében oly bányáüzemekben, amelyek az időjárás viszonyok alakulása folytán minden évben legalább 4 hónapi időtartamon át szükségképp zárva tartandók, amennyiben pedig felnőtt munkásnők forognának kérdésben, a naptári év hátralevő részén át az éjjeli munkálatokra is, de csak 1910. december 1-ig bezárólag.

Jelen törvényjavaslat folytán a bányamunkások állami védelme terén a haladás irányában

igen jelentős lépés fog tételni, amely azonban sem a bányáipar érdekeit érezhetően nem fogja megkárosítani, sem pedig a bányaművekben alkalmazásban álló nőszemélyek kereseti viszonyait (hátrányos irányban) lényegesebben nem fogja befolyásolni.

A m. kir. földtani intézet az 1911 évi állami költségvetésben.

Azon szoros kapcsolat, amely világhírű földhírű földtani intézetünk és a bányászat között létezik, indokoltá teszi, hogy a bányászati társadalom minél többször és minél alaposabban foglalkozzék vele és ez okból ismerteljük a földtani intézet 1911 évi költségelőirányzatát a következőkben:

Rendes kiadások.

1. rovat. Személyi járandóságok.

1909. évre, engedélyeztetett	159.309 K,
1911. évre előirányoztatik	165.507 "
1911. évre tehát több	6.198 K-val.

Ezen többlet az egyes alrovatokon a következőképpen oszlik meg:

A „Fizetések, lakpénzek és pótlékok“ alrovaton nagyobb a kiadás 5.998 K-val, ami az alábbiakban találja indokolását: egy VII. fizetési osztálybeli ~~személynek~~ ~~személyéhez~~ ~~kötött~~ a VI. fizetési osztályban irányoztatott elő, mert ez a főgeológus, kinek úgy tudományos, mint szakbeli működése általános elismerésben részesül, már 16 éve szolgál a VII. fizetési osztályban anélkül, hogy állás hiányában a megfelelő előmenetelben részesíthetett volna.* Ezenkívül 4.400 K költségtöbblettel két állás lett felvéve a XI. fizetési osztályban 1 praeparator és 1 rajzoló részére, mert a földtani intézetnek tudományos és szakműködésénél ezen munkaerőre nélkülözhetetlen szüksége van. A személyzetet az 1904. évi I. és az 1906. évi IX. t.-c. alapján megillető személyi pótlékoknál 198 K-val, míg az ötödeves szolgálati korpótlékoknál a hosszabb szolgálati időre való tekintettel 1.800 K-val több volt előirányozható. Ezen összesen 7.198 K többletköltséggel szemben egy a X. fizetési osztályba tartozó irodatiszti állás helyett a XI. fizetési osztályban előirányozott könyvtárnok illetményeinél kevesebb a kiadás 900 K-val és csökken a lakpénzeknél a szükséglet 300 K-val úgy, hogy az 1. alrovat tényleges költségtöbblete 5.998 K. A „Ruháilletmények“ alrovaton 200 K nagyobb kiadást a két napibéres szolgát megillető ezen járandóság fedezetére kellett előirányozni.

* Ez a főgeológus, akiről itt szó van és akit a miniszter az ország színe előtt ily szép szavakkal kiemelt: Telegdi Róth Lajos, kinek jól megérdemelt kitiüntetéséhez örömmel csatolja üdvözetét a bányásztársadalom.

RUGGYANTAÁRUKAT, ASBESTÁRUKAT, SZÁRAZ és ZSIROS
TÖMÍTÉSEKET LEGMEGBIZHATÓBB MINŐSÉGEKBEK SZÁLLIT AZ:

ÁLTALÁNOS MŰSZAKI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, V. ZRINYI-UTCA 1. GRESHAM PALOTA.

2. rovat. Dolgoi kiadások.

1909. évre engedélyeztetett	67.000 K,
1911. évre előirányoztatik .	80.000 „

1911. évre tehát több 22 000 K-val.

A „Hivatali átalány” alrovat 9 000 K emelkedést mutat, melyet indokoltá tesz az intézet nagyarányu fejlődése és munkájának, valamint tevékenységi körének kiterjedése. Az „Utazási és szolgatartási” alrovatnak 10.000 K-val történt emelését az indokolja, hogy az élelmezési és fenntartási költségek nagymérvű megdrágulása folytán, a személyzet részére még a hetvenes években megállapított utazási átalányok mérsékelt emelése elől elzárkózni nem lehetett. Az „Ásatási munkákra technikai kiadásokra és különfélekre” alrovaton mutató 3.000 K többlet az intézet munkakörének kiterjesztésében találja indokolását.

Rendkívüli kiadások.

1909. évre engedélyeztetett	36.100 K,
1911. évre előirányoztatik	74.000 „

1911. évre tehát több 37.800 K-val.

A „Geologiai térképek újból való kiadása érdekében” sta. rovatot 2.000 K többlet mutatkozik, ami az intézet működésének kiterjesztésével függ össze. Az „Az intézet laboratoriumainak folytatólagos felszerelése” rovat hitele az 1909. évi összeghez képest 2.000 K-val lett emelve, amit az intézet a fokozottabb működéséhez szükséges műszerek beszerzése tett szükségessé. A „Külföldi tanulmányutakra” rovat összege 800 K-val lett emelve, hogy az intézet tisztikarának a külföldi tudományos világgal való megfelelő érintkezése lehetővé tétessék. Végül „A már befejezett részletes geologiai felvételek alapján kiadandó földtani térképek, valamint monografikus leírások költségeire előirányozott 100 000 K III. részlete” alrovaton 33.000 K állítattott be.

Ez idő szerint ugyanis már 60 darabnál több új térkép, valamint az ezekhez tartozó monografikus leírások várják a kiadást. Ezeknek közzétételét elhalasztani nem lehet, mert a nagy tudományos munkával és pénzáldozattal összegyűjtött felvételi anyag, csakis ezen térképek és monografiák kiadása útján adható át az általános használatnak, aminek szüksége abból is kívüláglík, hogy ugy magánosok, mint vállalatok évről-évre növekedő számban fordulnak a földtani intézethez, az egyes vidékek földtani adataira vonatkozó kérdésekkel.

A munkaadónak és a munkásnak joga a találmányok tekintetében.

Németországban gyakran merül fel a találmány tulajdonjogának vitás kérdése munkaadó és munkás vagy üzleti alkalmazott közt, sőt ez a kérdés már számos pörnek volt az indító oka. Érthető tehát, hogy Németországban ipari köreit állandóan foglalkoztatja ez a kérdés és igen érthető, hogy a szemben álló felek, t. i. a munkaadók és a munkások úgy igyekeznek a közvéleményt előkészíteni,

hogy a német szabadalmi törvénynek revíziója esetére mindegyik fél a saját álláspontjának védelmére kész táborra számíthasson.

Tudjuk, hogy a német szabadalmi törvény 3. §-a értelmében a szabadalomra annak van igénye, aki az illető találmányt, először bejelentette. Nem szükséges tehát, hogy a bejelentő egyuttal feltaláló is legyen; sőt gyakori az eset, hogy a feltaláló jogait egy harmadik személyre átruhazza és ily uton ez a harmadik személy jut jogosan a találmány bejelentéséhez. Maga a találmány még nem jelent jogot, csak a szabadalmi hivatalnál történt bejelentése folytán alakul át joggá és a szabadalom elnyerésével birtokká, illetve vagyontértékké.

Mivel ezek a fejtegetések egymásnak ellentmondó felfogások kialakulására adhatnak okot, — a „Szabadalmi Közlöny” nyomán — célszerűnek véljük azt a viszonyt, amely a bejelentő és a feltaláló közt van, közelebbről megvilágítani és a német joggyakorlatnak ide vágó főbb eseteit ismertetni.

A munkás vagy üzleti alkalmazott bizonyos körülmények közt feltalálója és egyszersmind bejelentője is lehet valamely találmánynak, de ebből nem következik, hogy okvetlenül tulajdonosa is legyen annak, különösen akkor nem, ha erre vonatkozólag a munkaadójával meg nem egyezett.

Kétségtelen, hogy a munkaadó és az alkalmazott közt létrejött szolgálati szerződésben a munkaadó kikötheti, hogy a nála kifejtett tevékenység területére tartozó találmányoknak ő a tulajdonosa, amely esetben ezek a találmányok őt jogosan meg is illetik. De ily határozott kikötés hiányában is jogot támaszthat a munkaadó alkalmazottjának a találmányára, ha utóbbi köteles volt a munkaadó érdekében a találmányokra gondot fordítani és az e végből tett kísérlete célra is vezetett (Reichsgericht I. Strafsen. 899. VI/8-án kelt hat.); vagy ha az alkalmazott találmányát a munkaadónál vállalt szolgálat tartama alatt találta fel és ez a találmány tulajdonképeni tevékenységi körébe esik (R. G. I. Z. Sen. 903. III/4 én kelt hat.). Viszont, ha az üzleti alkalmazott, még ha az üzleti telepnek felügyeletével is volt megbízva, munkaadójának erre irányuló felhívása nélkül, de szerszámai és eszközei igénybevételével találmányt ér el, úgy ez a találmány nem a munkaadóé; utóbbi ebben az esetben legf. lejjebb szerszámainak a használatáért kártalanítást követelhet (R. G. I. Z. Sen. 898. IV/22-én kelt hat.). Ugy a most legutolsó helyen ismertetett jogeset, valamint az alábbiak az üzleti alkalmazottak javára döntettek el. Így, ha az üzleti alkalmazott szolgálati szerződése értelmében munkaadójával szemben csak meghatározott irányu találmányokra volt köteles gondot fordítani és találmánya a meghatározott területtől távol eső területre esik, akkor ez a találmány nem a munkaadóé, hanem az alkalmazotté (R. G. I. Z. Sen. 898. évi IV/22-én és 904. évi ápril 22-én kelt határozatai). A vegyi készítmény előállítására vonatkozó eljárást mint találmányt a Reichsgericht a gyárban alkalmazva volt

TURUL A LEGMEGBIZHATÓBB TÖMÍTŐLEMEZ
LEGMAGASABB NYOMÁSHOZ. KIZÁRÓLAGOS RAKTÁR:

ÁLTALÁNOS MŰSZAKI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, V. ZRINYI-UTCA 1. GRESHAM PALOTA.

vegyészeknek ítélte meg, mert készítménye az illető gyárban előállított készítmények közé nem volt sorozható és rendeltetése is más volt. Egy lámpagyárban alkalmazott mesternek, aki az ivlámpáknek kifogástalan gyártásának az ellenőrzésére volt hivatva, a Reichsgericht egy új ivlámpára vonatkozó találmányát megítélte, mert nem volt megbízva ily feladatok vagy tanulmányok megoldásával és mert szerződésében a találmányok és az erre vonatkozó jogok kérdése érintve sem volt. (I. Z. Sen. 1907. évi április hó 17-én kelt határozata).

Érdekes végül ugyanennek a bíróságnak 1903. okt. 5-én kelt határozata, amellyel egy robbanószergyárban alkalmazott műszaki vezetőnek találmányát azon az alapon ítélte meg, hogy az illetőnek járó 5500 márkányi évi fizetése csekély összegnek jelentkezik ahhoz, hogy ez alapon az alkalmazott feltalálói tevékenységének eredményeire igényeket támasztani lehessen.

✂ HÁZAI HIREK. ✂

Lapunk 51-ik száma karácsonyi számunkkal egyesítve jelenik meg.

Kitüntetés. Ő császári és Apostoli királyi Felsége folyó évi szeptember hó 21-én Bécsben kelt legfelsőbb elhatározásával *Jahn Vilmosnak* a nadrági vasgyár igazgatójának a vasipar terén szerzett érdemei elismerésül a Ferenc József rend lovagkeresztjét legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

Bányaelvonás. A „Szt. György Livádia” cégű bányatársulat tulajdonát képező és Alsófehérmegye verespataki járásban Verespatak községben. Orlea hegyben fekvő, 1894. évi 2143. sz. a. „Szt. György” és az 1894. évi 2144. sz. alatt „Szt. János” néven adományozott kőbányákból álló bányászat huzamosabb ideig teljesen elhanyagolt üzemen kívüli állapotban volt. Miután az eddigi mulasztás igazolása és törvényszerű üzembevétele iránt az abrudbányai kir. bányabiztosság által 1910. évi 1122. sz. alatt kibocsátott bányahatósági felszólítás sem vezetett eredményre, ennél fogva következetes üzemhanyagolás miatt az ált. bányatörvény 243. §-a alapján a jogosítmány elvonását a bányakapitányság kimondja és könyvi kitörlesztést jelen határozat jogerőre emelkedésével foganatosítja.

Ezen határozat oly hozzáadással hozatik köztudomásra, hogy a bányászatot megszerezni szándékozók ebbeli zárt vételajánlataikat jelen határozat jogerőre emelkedése után kitűzendő határidőben a zalaíri bányakapitányságnál benyújthatják.

A vajdahunyad—gyalári vasut megváltása. Ezen helyi érdekű vasut, mely a vajdahunyadi vasgyárnak a hozzátartozó vsskőbányákkal s részben a faszéntermelési helyekkel való forgalmát

közvetíti, magánkézben levő jóforgalmu, cimletei jól kamatoztató vállalat. E vasut a kincstárnak megváltásra felajánlatott s az ajánlat elfogadása egyrészt a kincstári üzemek közé ékelődő idegen test kiküszöbölése érdekében, másrészt azért indokolt, mert az 1908. évi .XXX. t.-c. alapján megvásárolt pojeni és aranyosi birtokok termékei szintén e vasuton fognak szállítatni. A vasut megváltási ára 1,412.105 korona.

Osztály-ülés. Az országos magyar bányászati és kohászati egyesület nagybánya-vidéki osztálya december 10-én, délután 4^{1/2} órakor, Nagybányán, a kir. bányagazgatóság tanácsstermében felolvasó ülést tartott, melyen folytatták Kápolnai Pauer Viktor sorozatos felolvasását a vasbetonról. A 2. sorozat tárgya „A vasbeton szerkezetek” voltak.

Új műszaki nagykereskedés. *Abonyi Arthur*, a „Standard” műszaki kereskedelmi részvénytársaság volt ügyvezető igazgatója, most saját cége alatt műszaki nagykereskedést létesített. Hosszu évek során át szerzett tapasztalatai és összeköttetései, valamint az üzlet keretében működő „mérnöki iroda”, melynek élén egy kipróbált elsőrendű mérnök áll, biztosítékot nyújtanak az iránt, hogy ezen új műszaki nagykereskedés a helyzett magaslatán fog állni.

A kudsiri vizierő. A kudsiri gyár környékén rendelkezésre álló vizierő kihasználására 1,000.000 korona lett felvéve az 1911. évi állami költségvetésbe. A több mint egy évszázaddal ezelőtt másképpen nem értékesíthető kincstári őserdősegek kihasználására létesített kudsiri gyár az utolsó években a tüzelő anyagok állandó drágulása következtében deficittel küzd, dacára annak, hogy a gyár hengerdei gyártmányainak különösen az erdélyi részekben igen nagy a kelendősége, amely a piaci áraknál magasabb árakban is kifejezésre jut, s dacára annak, hogy a termékek e kelendősége folytán a gyár termelőképesége teljes mérvben igénybe vétetik. A gyár egyrészt nemzetiségi okokból, másrészt azért, mert a kudsiri vas az erdélyrészi kisiparnak alig pótolható nyersanyaga, nem szüntethető be Deficitjének megszüntetéséről elsősorban a tüzelőanyag-fogyasztás megszorításával kíván *Lukács László* pénzügyminiszter gondoskodni, ami lehetővé válik, ha a gőzerő, a környéken található vizerők segélyével termelt villamossággal pótolatik. A villamos központ létesítését a teljesen elavult és a kereslet kielégítésére gyenge hengerű rekonstrukciója kell, hogy kö-

SZIVATTYUKAT és MÉRLEGEKET

GARVENSWERKE

WIEN, II., HANDELSQUAI 130.

gyárt mint különleges-
séget és legnagyobb
raktárt tart épület- és
diaphragma-szivattyukban :::

(B. 96/443/46)

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

vesse, amely azonban tulnyomólag selejtezés útján lesz végrehajtandó. — A két munkálattal elérhető megtakarítás, a nagyobb termelést is beszámítva, kereken évi 200.000 K-val értékelhető.

Mélyfúrócég kiténtetése Argentiniában. Buenos Ayresből érkezett tudósítás szerint, a nálunk is előnyösen ismert, Magyarországon is bejegyzett bécsi mélyfúró-vállalat, Fanok Albert és Tsa az argentiniai évszázados kiállításán, azon készülékeiért, melyekkel a Comodoro rivadaviai nagy petróleum-mezők fel lettek tárva, a nagy díszoklevelet, a legnagyobb kiünthe est megkapta.

Szt. Lukács fürdő. A téli fürdőkúra a Szt. Lukács fürdőben élénk és látogatott. A november havában kiadott vendégnévsorból felemlítjük: *Kosztela János* bányatanácsos, *Petrozsény, Kurovszky Zsigmond és neje* m. kir. bányatanácsos, *Zalatna* fürdővendégeket.

✂ KÜLFÖLDI HIREK ✂

Amerika rézstatisztikája. Newyorki jelentés szerint az északamerikai és mexikói réztermelők egyesülete kimutatása szerint októberben a produkció ismét erős emelkedést mutat. Az októberi összes réztermelés 160,400.000 font a szeptemberi 119,500.000 fonttal és az egész évi 121 millió fontnyi átlagtermeléssel szemben. A belföldi szállítások kis emelkedést mutatnak és 67,800.000 fontot tesznek ki a szeptemberi 64,500.000 fontnyi fogyasztással. Az export az előző hónappal szemben esést mutat. Októberben csak 68,100.000 font került kivitelre, míg a szeptemberi kivitel 75,100.000 fontot teti ki. Mivel a belföldi szállítások és a külföldi kivitel 9½ millió fonttal még mindig föltölmulja a havi termelést, a készlet hasonló arányban fogy és már csak 128.70 millió fontot tesz ki.

Különböző vasfajták rozsdásodása meleg vízben. Erre vonatkozólag a berlini mechanikai-technikai kísérleti intézetben kísérleteket végeztek. A kísérletek német és angol gyártmányu hegesztett vas-, Siemens-Martin- és Thomas-folytvas lemezekre és csövekre terjedtek ki. A 27 és 35 cm. hosszú, 25 mm. álmérőjű csöveket egy kigyócsővé egyesítették és vasviztartányba helyezték el. Az egyes csődarabokat a galvánáram kiküszöbölése végett egymás között és a tartány falai között szigetelték. A 0.8—1 mm. és 5 mm. vastag próbalemezeket szintén szigetelve egymás mellé egy magasságban a kigyócső által alkotott térbe helyezték el. A tartányt naponta 6 órán át 0.1—0.2 atm. gőznyomással fűtötték úgy, hogy a tartány felső részében a víz hőfoka 90°, az alsó részében 55—70° volt. A vizet az első, 3 hónapig tartó kísérletsorozatnál a vízvezetékéből vették és ismételtén megújították, hogy a próbához a gyakorlati üzemnek viszonyaihoz hiven új levegőt is juttassanak. Ezen kísérletsorozat befejezése után az összes próbadarabokon erős kazánkőlerakódás mutatkozott. A további kísérletsorozatknál a kazán képződés meggátlására desztillált vizet használtak oly módon, hogy a kifőtt vízbe a levegőt naponta, a fűtés megkezdése előtt, a tartány fenekébe nyúló négy csővön át befúvatták. Ezen kísérleteknel sem a csövek, sem a lemezek nem tanúsítottak a rozsdásodással szemben egymástól eltérő ellenálló képességet, azonban azon lemezeket, melyeknek felületét előzetesen homokfuvóval tisztították le, jobban támadta meg a rozsa mint ugyanazon vasfajtából készült próbadarab, melyen a hengerlési kérget meghagyták.

MOLNÁR M. ÉS TÁRSAI

műszaki és mezőgazdasági cikkek nagybani raktára. A Markofele Bőrgyár Részv.-Társ. Rozsnyói képviselője és raktára Budapest, VI., kerület, Gyár-utca 21/b. szám. Sörgöncim: Szabóék Budapest, Telefon: 129-54.

Különlegességek: Kompressorok. Sűrített levegővel dolgozó fúró- és réselő kalapácsok, vésők, szegecselő. **Betondöngölők.** Teljes berendezések sűrített levegővel való üzemre bányák, vas- és gépgyárak és betonépítési vállalatok részére. **Légszűrőgépek.** Gépszijak norvég ökörből gödörben cserzett *I-a szinbör szijak.* Teveször szijak. Pamut szijak. Gummi szijak. **Emelőgépek.** Csiga-sorok, futómacskák, bányafelvonók. Szivattyúk **Műszaki gummiárak** mindenféle üzemhez. **Sebészeti gummiárak.** **Kőszerek.** Tömlők víz-, gőz-, szesz- és sűrített levegőhöz. **Tömítő-anyagok** magasnyomású és tulhevített gőzhöz, hideg és melegvizhez. **Tauril, Klingrit** lemezek. **Kenőanyagok:** Amerikai hengerolajok. Diesel motorolaj. Országipolaj. Tovote kenőcs. **Egyedárusítások:** „Dixon” magasnyomású tömítő-lemez. „Derby” szigetelő szalag. „Gaulois” patent gáztömlő. „Dixi” csapágyfém. „Bolinder” motorolaj kizárólagos beszerzési forrása.

SZULTÁNFORRÁS

**BŐR- ÉS DÚS LITHION TARTALMÚ
GYÓGYÍTÓ ÉS ÜDÍTŐ ITAL.
KIVÁLÓ HÚGYHAJTÓ ÉS HÚGYSAVOLDÓ
KUTKEZELŐSÉG: EPERJES.**

Megrendelhető a „Magyar Ásványvíz Forgalmi és Kivitel R.-T.”-nál, Budapest, Telefon 162-84

(B. 2720/411/17)

Gőzcsepplő
készletek
12 HP-ig.

Gazdasági
gépek.

UMRATH és TSA

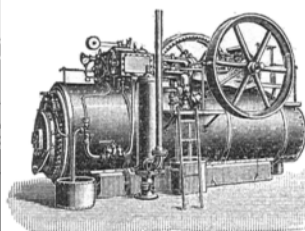
BUDAPEST, V., Váci-körút 60.

Tulhevített gőzzel dolgozó lokomobilok

200 lóerőig a nagy- és kisipar számára. — Legtakarékosabb és legolcsóbb üzemű. Fekvők és szállító-kerekeken.

Gyár: Prága-Bubna

(B. 2314/302/52)

**KENŐANYAGOK, TISZTÍTÓANYAGOK, BŐR-BALATA-
TEVESZŐR-GÉPSZIJAK ELSŐRENDŰ MINŐSÉGEK BEN:**

**ÁLTALÁNOS MŰSZAKI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, V. ZRINYI-UTCA 1. GRESHAM PALOTA.**

Szerkesztői üzenetek.

H. G. Kőpec. Karácsonyi elfoglaltság és előkészületek még mindig akadályozzák. Visszatérünk rá.

B. H. Ha Budapestben lesz, a legnagyobb szíveséggel látjuk és várjuk. Legjobb este 6-7 között.

K. J. Budapest. Nem természetes dolog, sőt büntetendő cselekmény. Az ügyészség ez alapon eljár, a büntető bíróság pedig marasztalólag ítélkezik.

Új földfurók.

15 szabadalom Legmagasabb díjnyertesek Gyors, könnyű megbízható munka. Alkalmassak földmunkákhoz, furásokhoz, talajvizsgálatokhoz, ültetésekhez póznák, cölöpök felállításához és sok egyéb célra. Furók 60-400 mm átmérővel. Nagy munkamegtakarítás, olcsó árak. Prospektus ingyen.

E. Jasmin, Hamburg 30/aa
Lehmw g 30.
(B. 083/277/52/11)

Kábelgyár R.-T. Pozsony

Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. **Kábelgyár:** Mindennemű szigetelt vezetékek, alacsony és magas feszültségekre. Páncélos ólomkábelek. **Gummi gyár:** Elektrotechnikai gummianyagok.

Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket:

Távbeszélő interurban 282. és 578. sz.

Budapesti műszaki iroda: VI. ker., Hajós-utca 41. ☐ Telefon 118-18

Budapesti vezérképviselő:

FINGER ÉS FIA, VI., Hajós-utca 41.

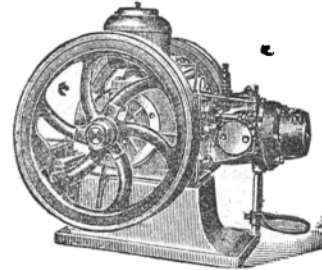
Telefon 19-29 és 16-19
(B.147/433/43.)

Eredeti BOLINDER-féle nyersolajmotorok és nyersolajlocomobilok

Sürgőny cím: SZABÓÉK

csak

TELEFON: 76-48 és 1. 2-50

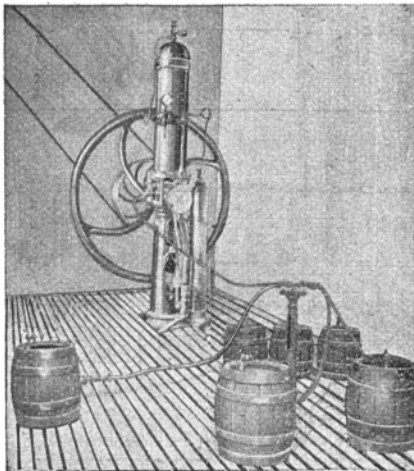
Szabó Emil és Társánál

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 46/2.

Benzinmotorok. ■■ Szivógázmotorok. ■■
Teljes malomberendezések. ■■

Árjegyzék ingyen és bérmentve.
(B. 3148/453/46.)

Tessék a címre ügynölni.

Szikvizgyártóberendezés hordókban

való kimérésre.

(Ugyanez palackokban való kimérésre is alkalmas.)

Szállítva

Weiss Manfréd fémárugyárának,
Csepel.

B. 2119/247/50)

Fontos munkásjóléti intézmény!

Bányák és ipartelepeknek saját üzemi szikvizgyártó-berendezésekkel

való berendezése.

Tessék 51. sz. árjegyzékünket kérni! ☐ Elsőrendű referenciák!

Dr. Wágner és Társai

Egyesült Gyárak mint Betéti Társaság,

Budapest, IX. ker., Tinódy-utca 3.

Szikvizgépek, szifonok különlegességi gyára.

Referenciák:

Bosnische Ammoniak-Sodafabrik
Act.-Ges., Lukavac,

Bosnische Holzverwerthungs-
Act.-Ges., Bosnisch-Brod,

Diósgyőri m. kir. Vas- és Acél-
gyár alkalmazottai fogyasztási szövetkezete, Diósgyőr,

Ganz és Társa, Budapest,
Magyar Királyi Államvasutak
Gépgyára, Budapest, X.,
Kőbányai-ut 21.

M. kir. vasgyár, Zólyombrézó,
Skodawerke Act.-Ges., Pilsen,
Witkowitz Steinkohlen-Berg-
bau Act.-Ges., Witkowitz, stb.